

Kamuda Peyzaj Mimarlığı Mesleğinin Tanınırliğına İlişkin Bir Araştırma

Aybike Ayfer KARADAĞ¹

Güniz AKINCI KESİM¹

Özet

Peyzaj mimarlığı, sürdürülebilir yaşam ve gelişim hedefiyle, bilim ve sanat temelinde, peyzajın tasarlanması, planlanması ve yönetimi için çalışmalar yapmaktadır. Türkiye’de peyzaj mimarlığına ilişkin ilk eğitim 1933 yılında Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü, Süs Nebatları Şubesi’nde başlamış, 1968 yılında peyzaj mimarlığı bölümü adı altında eğitim devam etmiş, 1989 yılında peyzaj mimarı unvanı ile ilk mezunlarını vermiştir. Günümüzde peyzaj mimarlığı eğitimi 22 üniversitede lisans, 16 üniversitede yüksek lisans, 10 üniversitede doktora düzeyinde verilmektedir.

Bu çalışmada kamuda peyzaj mimarlarının tanınırlığı araştırılmıştır. Çalışma 08.06.2011 tarihinde kapatılan Çevre ve Orman Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Ulaştırma Bakanlığı’nda yürütülmüştür. Çalışma kapsamında peyzaj mimarları ile aynı kurumda çalışan, farklı meslek disiplinlerine sahip, rastgele örneklem yöntemi ile seçilen 344 kişi ile anket çalışması yapılmıştır. Anket sonuçları SPSS 16.0 programı tanımlayıcı istatistik ve Ki-Kare testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları katılımcıların %9,6’sının peyzaj mimarları ile disiplinlerarası çalışmalarda bulunduğunu, disiplinlerarası çalışmaların kurum ve meslek grupları ile değiştiğini göstermiştir. Katılımcıların %85,8’i, peyzaj mimarlığı mesleğinin yetkilerini yeterince bildiklerini belirtmişlerdir, bu bilgi kurum ve mesleğe göre değişirken, eğitim düzeyi ve çalışma süresi tarafından etkilenmemektedir. Katılımcılar peyzaj mimarlarının, Yılmaz (2006) tarafından tanımlanan peyzaj mimarlarının yetkilerine ilişkin çalışmalara katılımını, “kesinlikle katılmalı” ve “katılmalı” şeklinde derecelendirmişlerdir. Araştırma bulguları çerçevesinde mesleğin tanınırlığının geliştirilmesi, uzmanlıklarına ilişkin yetki alanlarının genişletilmesi ve mevcut sorunların çözümlenmesine yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Peyzaj Mimarlığı, Peyzaj, Mesleki Tanınırılık, Meslek, Kamu.

A Study Concerning The Recognizability Of The Profession Of Landscape Architecture In The Public

Abstract

Landscape architecture is an occupational group that carries out studies for a better environment to be designed, planned, protected and managed with the evaluations concerning the ecological, social, cultural and economical structure on the basis of science and art with the aim of sustainable life and development. The first education concerning landscape architecture was started in the Section of Ornamental Plants of Ankara Higher Agriculture Institute in 1933, and the education continued under the name of the department of landscape architecture in 1968, and it produced its first graduates titled as landscape architects in 1989. Today, the education of landscape architecture is being carried out in 22 universities at the level of undergraduate, in 16 universities at the level of post graduate, and in 10 universities at the level of doctorate.

In this study, the recognisability of landscape architectures is surveyed. The study was carried out in the Ministry of Environment and Forestry, which was closed down in 08.06.2011, in the Ministry of Culture and Tourism and in the Ministry of Transport. Within the scope of the study, a questionnaire was carried out with the 344 people chosen with the method of random sample who had different occupational disciplines and worked in the same corporation with landscape architects. The results of the questionnaire were analysed with SPSS 16.0 program definer statistics and chi-square test. The results of the questionnaire showed that %9,6 of the participants took part in interdisciplinarity studies with landscape architectures, and the interdisciplinarity studies changed with the groups of institution and occupation. %85,8 of the participants stated that they had enough knowledge about the authority of the occupation of landscape architecture; while this knowledge changes according to institution and occupation, it is not affected by the level of education and working hours. The participants graded the participation of landscape architects in the studies concerning the authority of landscape architects, defined by Yılmaz (2006), as “should exactly participate” and “should participate”. Within the frame of the findings of the survey, suggestions for development of recognisability of the occupation, widening the scope of authority concerning its specialties and resolving the present problems were put forward.

Key words: Landscape Architecture, Landscape, Professional Recognition, Professional, Public.

¹ Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü 81620 DÜZCE

Giriş

Plansız kentleşme ve endüstrileşme, yoğun ve bilinçsiz tarım faaliyetleri, enerjiye ulaşmanın kolaylaşması, ulaşım sistemlerinin gelişmesi ve iklim değişikliği doğadaki baskıyı giderek artırmıştır. Bunun sonucunda ekolojik denge bozulurken, çeşitli çevre sorunları gündeme gelmiştir. İçinde bulunduğumuz yüzyılda doğal kaynakların korunması, restorasyonu ve sürdürülebilir kullanımı, sürdürülebilir planlama ve tasarım yaklaşımları, yenilenebilir enerji kaynakları, vb. konular her geçen gün önemi artan kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu süreçte belirtilen konulara yönelik olarak çeşitli meslek disiplinleri ve uzmanlıkları gelişmiştir. Peyzaj mimarlığı da bu meslek ve uzmanlık alanlarından biridir.

Peyzaj mimarlığı terimi ilk kez 1800'lü yılların ortasında kullanılmaya başlanmıştır. Ancak, peyzaj tasarımının tarihi Pers, eski Mısır ve Roma dönemlerine dayanmaktadır. Ortaçağ Avrupa'sında özellikle Bizans İmparatorluğu'nun bahçeleri, Rönesans ile birlikte formal ve sofistیک tasarımların ön plana çıktığı Fransa ve İtalya şato bahçeleri ve diğer açık ve yeşil alanlar peyzaj tasarımının önemli örnekleri olmuştur. 18. yüzyılda ise romantik akımın yayılmasıyla birlikte özellikle İngiltere'de, formal formların yerine doğadaki formların tercih edildiği tasarımlar geliştirilmiştir. Ayrıca sanayi devriminin yaşam kalitesi ve iş koşullarının bozulmasına ilişkin etkisi, insanların boş zamanlarını değerlendireceği ve rahatlayacağı, kamu açık ve yeşil alan sistemlerinin geliştirilmesini sağlamıştır. 19. yüzyılda topografya ile uyumlu tasarımlar ön plana çıkmıştır (Anonymous 2011a). Avrupa'daki kent tasarımı ve insan yaşamını çok farklı açılardan etkileyen bu değişim, Amerika'ya kadar ulaşmış ve ilk kez Frederick Law Olmsted tarafından "peyzaj mimarı" terimi kullanılmıştır. Olmsted ve Calvert Vaux, İngiliz romantik akımı etkisi ile pastoral kamusal açık alan niteliğindeki Amerika Birleşik Devletleri'nin ilk ve en önemli kent parkı olan Central Parkı (Manhattan, New York) tasarlamıştır. Bu park, peyzaj mimarlığı mesleğinin ilk önemli eseri olmuştur. 1872 yılında, Yellowstone Milli Parkı'nın ilanı, mesleğin 2. dönüm noktasını oluşturmuştur. Mesleğin ilk on yılını kapsayan dönemde, hızla büyüyen kentlerdeki yaşam kalitesini iyileştirmek amacıyla tasarımlar geliştirilmiştir. 1899 yılında Amerika Peyzaj Mimarları Topluluğu (ASLA²) kurulmuş ve mesleğin hakları savunulmaya başlanmıştır. Ayrıca Avrupa'da 1948 yılında Uluslararası Peyzaj Mimarları Federasyonu (IFLA³), 1989 yılında ise Avrupa Peyzaj Mimarları Federasyonu (EFLA⁴) ve 1991 yılında Avrupa Peyzaj Mimarlığı Okulları Birliği (ECLAS⁵) kurulmuştur.

Peyzaj mimarlığı eğitimi ilk kez 1900 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde (Harvard) başlamıştır (Foster, 2009). Avrupa'da ise; 1919 yılında Norveç, 1929 yılında Almanya, 1990'lı yılların başından itibaren Avusturya, İspanya ve Baltık Cumhuriyetlerindeki farklı üniversitelerde konuya yönelik eğitime başladığı görülmektedir (Uzun ve Akıncı Kesim 2009).

Peyzaj mimarları günümüzde çeşitli ülkelerde, çeşitli yetkilerle çalışmaktadır. Ancak temelde çevresel, sosyo-davranışsal ve/veya estetik sonuçlar elde etmek için açık ve kamusal alanlarda; çeşitli ölçeklerde; ekolojik ve sosyal koşullar ve süreçlerin sistematik olarak değerlendirilmesi ile tasarım ve planlar geliştirmektedir. Alan kullanım planı, kentsel tasarım, açık ve yeşil alan tasarımları, görsel kaynakların yönetimi, doğal kaynak ve peyzaj restorasyonu, vb. konularda, değişen ölçeklerde planlama, tasarım ve yönetim, vb. çalışmalarına katılmaktadır (Anonymous 2011b). ASLA, peyzaj mimarlığının bilim ve tasarım temelinde, doğal ve inşa edilmiş çevrenin analizi, planlaması, tasarımı, yönetimi ve izlenmesi süreçlerini kapsadığını belirtmektedir. Ayrıca mesleğin, ölçeği

² American Society of Landscape Architects

³ International Federation of Landscape Architects

⁴ European Foundation for Landscape Architecture

⁵ The European Council of Landscape Architecture Schools

ve kapsamının geniş, farklı eğitimleri ile önemli yerel, bölgesel, ulusal önceliklerin belirlenmesine yardımcı olan, eşsiz bir şekilde harmanlanmış yeteneğe sahip olduğunu vurgulamıştır (Anonymous, 2011c). Peyzaj Mimarları Odası peyzaj mimarlığını “ekosistemde bulunan doğal düzenleme güçlerinin saptanması, korunması ve bakımı; ekolojik dengeyi oluşturan, doğal öğelerin envanter çalışmalarının yapılması, korunarak geliştirilmesi; ünite halinde arazi kullanımları yerine, birbirleriyle uyum sağlayan, ölçülü, dengeli ve sağlıklı etkileşimlerin kurulacağı arazi kullanımlarının gerçekleştirilmesi gibi ekolojik temel ilkeleri bulunan, var olan kaynaklardan en uzun süre ve en uygun şekilde yararlanmayı amaçlayan, bu hedefler doğrultusunda en küçükten en büyüğe değişen ölçeklerde arazi kullanım kararları üreten, peyzaj planlama ve peyzaj tasarımı araç olarak benimsemiş, toplumun her kesimindeki insana hitabeden, geniş kapsamlı bir planlama disiplindir” şeklinde tanımlamaktadır (Anonim 2011a). Uzun ve Akıncı Kesim (2009)’de ise, peyzaj mimarlığı, “farklı ekolojik ve insan ihtiyaçlarına uygun, sürdürülebilir, fonksiyonel ve estetik bir biçimde peyzajların koruma ve değerinin artırılması için peyzajın planlama, tasarım ve yönetimi konularını içeren, meslek disiplindir” olarak tanımlamıştır. TMMOB Peyzaj Mimarları Odası, 2006 yılında, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İşkur Genel Müdürlüğü, İş ve Meslek Analizleri Daire Başkanlığı ile yaptığı çalışmalar sonucunda, 2141.01 meslek kodu ve bahçe mimarı olarak kabul edilen mesleğin, peyzaj mimarı, olarak adlandırılmasını sağlayarak, meslek ve yetkilerinin yeniden tanımlanmasını sağlamıştır. Bu tanım çerçevesinde Türkiye’deki resmi kayıtlarda peyzaj mimarı “*peyzajı oluşturan doğal ve kültürel bileşenlerin ve çevre koruma-kullanma dengesi gözetilerek; ekolojik, ekonomik, estetik ve işlevsel ölçütlere uygun (olarak) planlanması, tasarımı, onarımı, korunması ve yönetimi konularında bilim ve sanat temelinde proje üreten kişi*” olarak kabul edilmektedir (Oruçkaptan, 2009).

Türkiye’de Peyzaj Mimarlığı eğitimi, 1933 yılında Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü, Süs Nebatları Şubesi’nde başlamıştır. 1946 yılında Ankara Üniversitesi’nin kurulmasıyla Ziraat Fakültesi’nde “Bahçe Mimarisi ve Ağaçlandırma Kürsüsü” olarak eğitime devam etmiştir. 1968 yılında ise eğitim, “Peyzaj Mimarlığı Bölümü” adı altında verilmeye başlanmıştır ve 1973 yılında ilk mezunları verilmiştir. Ancak bu durum kurumlarda kadro karmaşasına sebep olmuştur ve çeşitli fakültelerde peyzaj mimarlığı bölümlerinin kurulma çabaları sonucunda, 1989 yılında ilk olarak İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesinde olmak üzere peyzaj mimarı unvanı ile diploma verilmeye başlanmıştır (Uzun ve Akıncı Kesim, 2009).

Türkiye’de peyzaj mimarlığı lisans eğitimi, 20 üniversitede lisans düzeyinde verilmekte ve Adnan Menderes, Çankırı Karatekin, Gazi, Kastamonu, Kahramanmaraş Sütçü İmam, Pamukkale, Trakya, Uludağ ve Yüzüncü Yıl Üniversitelerinde lisans eğitimi için hazırlıklar devam etmektedir. Lisans eğitimi ziraat, orman, mimarlık, güzel sanatlar, mimarlık ve tasarım, güzel sanatlar tasarım ve mimarlık, mühendislik mimarlık fakülteleri olmak üzere 7 farklı fakülte bünyesinde yürütülmektedir. Ayrıca Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde de, lisans düzeyinde eğitim veren peyzaj mimarlığı bölümleri bulunmaktadır. Türkiye’de 16 üniversitede yüksek lisans ve 10 üniversitede ise doktora düzeyinde peyzaj mimarlığı eğitimi verilmektedir (Çizelge 1.1). Türkiye’de bulunan peyzaj mimarlığı bölümlerinin fakülte bazında dağılımı incelendiğinde, % 34,4’ünün ziraat, %31,3’ünün orman, % 10,3’ünün mimarlık, %6,9’unun mimarlık ve tasarım, %6,9’unun güzel sanatlar, % 3,4’ünün güzel sanatlar ve tasarım, % 3,4’ünün güzel sanatlar, tasarım ve mimarlık ve %3,4’ünün mühendislik ve mimarlık fakültelerinde bulunduğu görülmektedir.

Çizelge 1.1. 2011 yılında Türkiye’de peyzaj mimarlığı alanında lisans ve lisansüstü eğitim veren üniversiteler (Uzun ve Gültekin, 2011’den değiştirilerek)

Sayı	Üniversite	Fakülte	Bölüm Adı	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora
1	Adnan Menderes	Ziraat	Peyzaj Mimarlığı	-	-	-
2	Akdeniz	Ziraat	Peyzaj Mimarlığı	*	*	*
3	Ankara	Ziraat	Peyzaj Mimarlığı	*	*	*
4	Artvin Çoruh	Orman	Peyzaj Mimarlığı	*	-	-
5	Atatürk	Mimarlık ve Tasarım	Peyzaj Mimarlığı	*	*	*
6	Bartın	Orman	Peyzaj Mimarlığı	*	*	*
7	Bilkent	Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık	Kentsel Tasarım ve Peyzaj Mimarisi	*	*	-
8	Çanakkale Onsekiz Mart	Ziraat	Peyzaj Mimarlığı	*	*	-
9	Çankırı Karatekin	Orman	Peyzaj Mimarlığı	-	-	-
10	Çukurova	Ziraat	Peyzaj Mimarlığı	*	*	*
11	Düzce	Orman	Peyzaj Mimarlığı	*	*	*
12	Ege	Ziraat	Peyzaj Mimarlığı	*	*	*
13	Gazi	Güzel Sanatlar	Peyzaj Mimarlığı	-	-	-
14	İnönü	Güzel Sanatlar ve Tasarım	Peyzaj Mimarlığı	*	-	-
15	İstanbul	Orman	Peyzaj Mimarlığı	*	*	*
16	İstanbul Teknik	Mimarlık	Peyzaj Mimarlığı	*	*	*
17	Karadeniz Teknik	Orman	Peyzaj Mimarlığı	*	*	*
18	Kastamonu	Orman	Peyzaj Mimarlığı	-	-	-
19	KM Sütçü İmam	Orman	Peyzaj Mimarlığı	-	-	-
20	Selçuk	Ziraat	Peyzaj Mimarlığı	*	*	-
21	Mustafa Kemal	Mimarlık	Peyzaj Mimarlığı	*	*	-
22	Namık Kemal	Ziraat	Peyzaj Mimarlığı	*	*	-
23	Okan	Mühendislik Mimarlık	Kentsel Tasarım ve Peyzaj Mimarisi	*	-	-
24	Pamukkale	Mimarlık ve Tasarım	Peyzaj Mimarlığı	-	-	-
25	Süleyman Demirel	Orman	Peyzaj Mimarlığı	*	*	-
26	Trakya	Mimarlık	Peyzaj Mimarlığı	-	-	-
27	Uludağ	Ziraat	Peyzaj Mimarlığı	-	-	-
28	Yeditepe	Güzel Sanatlar	Peyzaj Mimarlığı	*	-	-
29	Yüzüncü Yıl	Ziraat	Peyzaj Mimarlığı	-	-	-
30	Yakın Doğu Akdeniz	Mimarlık	Kentsel tasarım ve Peyzaj Mimarisi	*	-	-
31	Lefke Avrupa	Ziraat Tarım Bilimleri ve Teknoloji Fakültesi	Peyzaj Mimarlığı	*	-	-

***Eğitim bulunanlar**

Peyzaj mimarlığı mesleğinin gelişiminde önemli bir yere sahip olan Peyzaj Mimarları Odası (PMO), 13 Mayıs 1994 yılında, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) 33. Genel Kurulu’nda Odalaşma kararı ile kurulmuş ve resmen bir meslek olarak kabul edilmiştir. “13 Mayıs” tarihi de Ulusal Peyzaj Mimarlığı Günü olarak kabul edilmiştir. Odanın kurulmasından sonra Adana, Antalya, İstanbul ve İzmir Bölge Şubeleri, Bursa ve Kocaeli Bölge Temsilcilikleri ile Muğla ve Mersin İl Temsilcilikleri kurulmuştur. Günümüzde, Peyzaj Mimarları Odası, 6235 (7303) sayılı Yasa hükümlerine göre TMMOB topluluğu içinde kurulan ve Türkiye sınırları içinde meslek ve sanatlarını uygulamaya yasayla yetkili olup, mesleki etkinlikte bulunan Peyzaj Mimarlarını, örgütü içinde toplayan, tüzel kişiliğe sahip, 4281 Peyzaj Mimarının “Kamu Kuruluşu” niteliğindeki tek meslek örgütüdür. Peyzaj Mimarları Odası (PMO) 2011 verilerine göre üyelerin % 33,5’i erkek ve % 66,4’ü kadındır. Üyeler, 15.01.2005 tarih ve 26050 sayılı TMMOB Peyzaj Mimarları Odası Ana Yönetmelik hükümlerine bağlıdır. Peyzaj Mimarları Odası “TMMOB Tüzük ve Yönetmeliklerinde yer alan genel hükümler doğrultusunda çalışmalar yapmak, mesleki anlamda ülke, kamu ve birey çıkarları için çalışmalar yapmak, üyelerin mesleki dayanışma içinde olmalarını sağlamak, aralarında iletişim ağını kurmak, mesleki yapılarını bilimsel kurallar içinde güçlendirip geliştirmek, ülkesel ölçekteki peyzaj

mimarlığı çalışmaları bütününde daha katkılı, daha üretken, daha aranır ve çağdaş bir meslek grubu olarak yer almaları için değişen toplumsal ve ekonomik yapı içindeki konumlarını izlemek, saptamak, değerlendirmeler yaparak mesleğin ve üyelerin görevleri ve yetkilerini bu temel üzerine düzenlemek, meslek onurunu ve üye haklarını korumak” gibi başlıca görevlere sahiptir. Ayrıca Oda tüm uygulamalarını 21.03.2006 tarih ve 26115 sayılı “TMMOB Peyzaj Mimarları Odası Serbest Peyzaj Mimarlık Müşavirlik Hizmetleri Uygulama, Meslekî Denetim, Büroların Tescili Asgarî Ücret (SMM) Yönetmeliği” ve 09.03.2007 tarih ve 26457 sayılı “Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Peyzaj Mimarları Odası Mesleki Eğitim, Uzmanlık ve Belgelendirme Yönetmeliği” çerçevesinde yürütmektedir (Anonim, 2011a).

Peyzaj Mimarları Odası, günümüzde mesleki tanınırlık adına çok önemli çalışmaları yürütmektedir. Özellikle 2006 yılında meslek kodunun ve meslek tanımının ilk kez yapılmasından sonra, Türkiye iş gücü piyasasında mevcut olan mesleklerin sınıflandırıldığı ve meslek ünvanlarının, tanımlarının, görevlerinin ve kodlarının yer aldığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İşkur Genel Müdürlüğü İş ve Meslek Analizleri Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan Türk Meslekler Sözlüğünde (TMS), mesleğin yer almasını sağlamıştır. Peyzaj mimarlığının ilk yönetsel ve yasal hak kazanımları SMM Yönetmeliği ile olmuştur (Oruçkaptan, 2009). Yönetmeliğin 4. maddesinde peyzaj, peyzaj mimarı, peyzaj mimarlığı hizmetleri, peyzaj planlama, tasarım ve projesi, vb. gibi tanımlar yasal olarak açıklanmıştır. Yönetmeliğin 5. maddesinde peyzaj mimarlığı hizmetleri, “stratejik peyzaj planlama, koruma amaçlı peyzaj planlama, onarım-iyileştirme ve/veya geliştirme amaçlı planlama, katı atık düzenli depolama alanları peyzaj planlaması, kıyı ve sulak alanlar peyzaj planlaması, turizm ve/veya rekreasyon alanları peyzaj planlaması, peyzaj planlaması, peyzaj yönetimi, peyzaj tasarımı, peyzaj mimarlığı uygulama ve proje hizmetleri, teknik müşavirlik hizmetleri, süs bitkileri üretimi, peyzaj uygulamasında bakım, doğa koruma ve onarım, diğer bilimsel, teknik ve sanatsal çalışmalar” başlıkları ile detaylı olarak açıklanmıştır (Anonim, 2011 a). Ayrıca Türk Standartları Enstitüsü tarafından hazırlanan ve 01.03.2001 tarihinde kabul edilen, 27.03.2008 tarihinde güncellenen TS 12706 Peyzaj Mimarlığı Hizmetleri Genel Kuralları, peyzaj mimarlığının kurumsal tanınırlığı açısından oldukça önemli bir belgedir. Bu standard, peyzaj hizmetlerinin; tasarım, planlama, uygulama, bakım-onarım, proje çizimi ve sunuşu ile ilgili kuralları kapsamaktadır. Ayrıca peyzaj mühendisliği sadece bu standartta tanımlanmaktadır (Anonim, 2011c).

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nca tüm meslek disiplinlerine dair yapılan mesleki analiz ve çalışma alanları ile ilgili dokümandan da anlaşılacağı üzere peyzaj mimarları, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı başta olmak üzere birçok bakanlıkta görev yapmaktadır (Yılmaz, 2011). Bu kurumlarda, planlama, tasarım, yönetim, çevre koruma, proje uygulama, bakım ve onarımla ilgili birimlerde yer almaktadır. Kurumlarda genellikle mimar kadrosunda istihdam etmektedirler, ancak Yüksek Öğrenim Kurumu (YÖK) ve Devlet Personel Daire Başkanlığı tarafından yapılan değerlendirme çerçevesinde, peyzaj mimarlığının arazi biçimlendirme ve mühendislik bilimi içerisinde yer alan bir meslek disiplini olduğu ve “Mühendis” kadrolarında görev yapması gerektiği belirtilmiştir (Anonim, 2011a).

Türkiye’nin Avrupa Birliği üyelik sürecinde 10.06.2003 tarih ve 4881 sayılı Kanun ile TBMM tarafından onaylanmış ve 27 Temmuz 2003 tarih ve 25181 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olan Avrupa Peyzaj Sözleşmesi (APS) oldukça önemlidir. Sözleşme, Avrupa’nın doğal ve kültürel peyzajlarının bir bütün olarak korunması, yönetilmesi ve planlanması üzerine bir çerçeve sözleşmesidir. Sözleşmenin

genel amacı, Avrupa'nın her yerinde peyzaj çeşitliliğinin ve kalitesinin korunması, planlaması ve yönetimi için kamu otoritelerini yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası seviyede peyzajları koruyucu, yönetici, planlayıcı politikalar ile kurallar uygulamaya ve kamuyu, kurumları, yerel ve bölgesel yöneticileri peyzajın önemini ve değerini anlamaya teşvik etmektir (Anonim 2011b). Sözleşme hükümleri, peyzaj mimarlığı mesleğinin, sorumluluklarını artırırken, mesleğin ülkedeki geleceği için önemli bir yer teşkil etmektedir. Ayrıca sözleşme, birliğe üye ve üye olmak isteyen ülke peyzajlarının korunması, yönetmesi ve/veya planlaması için, ulusal çapta peyzaj planlarının hazırlanmasının gerekliliğini ve önemini vurgulamaktadır.

Peyzaj mimarlığı mesleği, eğitim kalitesinin artırılması, mesleki gelişim ve yapılandırılması, uzmanlık alanları çerçevesinde yetki ve yasal hakların kazanılması, disiplinlerarası çalışmalara katılma hedefleriyle, ayrı bir kürsü olarak eğitime başladığı 1946 yılından beri çalışmalarına devam etmektedir. Günümüzde bu hedefler ve sahip olduğu yetki ve yasal haklar çerçevesinde, kamuda ve özel sektörde hizmetini sürdürmektedir. Bu çalışmada, peyzaj mimarlığının istihdam alanlarından biri olan kamudaki tanınırlığı ve mevcut durumunun ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu kapsamda aşağıda belirtilen sorulara yanıt aranmıştır.

- Katılımcıların peyzaj mimarlığı hakkındaki bilgileri nelerdir?
- Katılımcıların mesleklerinin peyzaj mimarlığını tanımada etkisi var mıdır?
- Katılımcıların eğitim düzeylerinin peyzaj mimarlığını tanımada etkisi var mıdır?
- Katılımcılara göre peyzaj mimarlarının yetkileri ne olmalıdır?

2. Materyal ve Yöntem

2.1. Materyal

Çalışma, kamuda peyzaj mimarlarının en fazla görev yaptığı 08.06.2011 tarihinde 636 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kapatılan Çevre ve Orman Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Ulaştırma Bakanlığı'nda yürütülmüştür. Çalışma kapsamında Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ve 29 Haziran 2011 tarihinde kapatılan Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile de görüşülmüş, katılımcı sayısının istatistiksel analizler için yeterli görülmemesi sebebiyle (30 kişinin altında olması), çalışmaya dahil edilmemiştir. Çalışma Aralık 2010 ve Nisan 2011 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Ancak çalışma verilerinin yayınlanması sürecinde, Çevre ve Orman Bakanlığı kapatılarak, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı kurulmuştur. Çalışmanın güncelliği çerçevesinde, çalışma alanı olarak bu iki bakanlığın değerlendirilebileceği düşünülmüş, ancak anket verilerinin kurum bazında istatistiksel olarak değerlendirilebilecek sayıda olmaması, katılımcıların yeni yapılanma sürecinde farklı bölümlerde istihdamı sebebiyle, bu güncellemeye gidilememiştir.

Çalışmada, "kurumsal gizlilik kuralları" prensibiyle ana kitle sayısı na ulaşılamamıştır. Ancak literatür incelendiğinde, bu tür durumlarda genel bir kural olarak, alınacak örneklem büyüklüğünün değişken sayısının en az 5 katı, hatta 10 katı olmasının yeterli kabul edildiği görülmüştür. Ayrıca literatürlerde örneklem büyüklüğü olarak 50 çok zayıf, 100 zayıf, 200 orta, 300 iyi, 500 çok iyi, 1000 mükemmel olarak kabul edilmektedir (Durukan ve Maden, 2010; Karagöz ve Kösterelioğlu, 2008). Çalışmada 16 değişken kullanılmıştır. Çalışma kapsamında değişken sayısının 21,5 katı olan 344 katılımcı sayısı istatistiksel olarak yeterli kabul edilmiştir.

2.2. Yöntem

Çalışmada, veri elde etmek için anket yönteminden yararlanılmıştır. Anket formu, toplam 12 soru ve 16 değişkenin bulunduğu 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm katılımcı profilini tanımlamaya yönelik 6 soru, ikinci bölüm katılımcıların peyzaj mimarlığı bilgilerini ölçmeye yönelik 6 soru ve peyzaj mimarlarının yetkilerinin

irdelendiği 16 değişkenden oluşmaktadır. Değişkenler, Yılmaz ve PMO'nun (2006), İşkur için hazırladığı, peyzaj mimarlığının “peyzaj planlama, peyzaj tasarımı, çevre koruma ve peyzaj onarımı ile peyzaj yönetimi” başlıklarında toplanan yetkilerinden oluşmaktadır (Çizelge 2.1).

Çalışmada değişkenlerin incelenmesinde 5’li likert tipi ölçekten yararlanılmıştır. Ölçek, “Kesinlikle Katılmamalı (1), Katılmamalı (2), Kararsızım (3), Katılmalı (4), Kesinlikle Katılmalı (5)” şeklinde hazırlanmıştır. Değişkenlerin değerlendirilmesinde öncelikle güvenilirlik analizi uygulanmıştır. Ceylan vd.(2005) belirttiği gibi güvenilirlik, bir hatadan bağımsız kalma düzeyini ifade etmektedir. Bir ölçeğin güvenilirliği, tutarlı, dengeli ve tekrar eden sonuçlar vermesiyle belirlenmektedir (Akyüz vd., 2011). Yapılan çalışmada kullanılan ölçeğin güvenilirliği Cronbach Alpha katsayısı hesaplanarak belirlenmiştir. SPSS yardımıyla yapılan hesaplamada, Cronbach Alpha katsayısı 0,91 olarak bulunmuştur. Bu sonuç, ölçeğin yüksek güvenilirliğe sahip bir ölçme yaptığını ve değişkenlerin güvenli bir şekilde ölçümlendiğini göstermektedir.

Çalışma kapsamında kullanılan anket yüz yüze görüşme tekniği yoluyla, rasgele seçilen ve gönüllü katılan 414 kişi tarafından doldurulmuştur. Ancak bazı sorulara eksik cevap verilmesi nedeniyle 344 adet anket değerlendirilmeye alınmıştır. Anketlere ilişkin sonuçlar, SPSS-16 programı ile veri tabanı oluşturulmasında kullanılmış ve tanımlayıcı istatistik ve Ki-Kare testi ile analiz edilmiştir.

Çizelge 2.1. Peyzaj mimarlığının yetki alanları (Yılmaz, 2006)

YETKİLER	
Peyzaj planlama	Ülkesel ve yerel ölçeklerdeki fiziksel planlama çalışmalarında yer alarak, kültürel ve doğal değerlerin korunması ve sürdürülmesi temelinde alan kullanım projeleri üretir.
	Korunacak alanların belirlenmesi çalışmalarını yürütür, koruma alanı statüsündeki yerlerin milli parklar, tarihi ve arkeolojik alanlar vb.) Gelişme ve Yönetim Planlarını yapar.
	Sulak alanlar, akarsu koridorları, maden ocakları, katı atık depolama alanları, ormanlar gibi insanlar tarafından tahrip edilmiş veya edilmekte olan alanların sürdürülebilirliği ve onarımı için planlama yapar.
	Doğal kaynakların sürdürülebilirliğini ve verimli kullanımını sağlamak amacıyla bu kaynaklara yönelik envanter oluşturma, haritalama, analiz ve planlama çalışmaları yapar.
	Turizm alanlarının fiziksel planlamalarında doğal ve kültürel değerlerin korunması için ekolojik öncelikli planlarını hazırlar.
Kentsel açık ve yeşil alan sistem(ler)i oluşturulmasını sağlar.	
Peyzaj tasarımı	Kentsel yerleşimlerin bir bölümünü ya da bütünü kapsayan kentsel tasarım ve kent yenileme çalışmalarını yürütür.
	Topluma açık yeşil alanların (parklar, meydanlar, dinlenme alanları, yaya yolu ve bölgesi, kıyı bantları, botanik bahçeleri, hayvanat bahçeleri, çocuk bahçeleri, oyun alanları, spor alanları vb.) tasarımını yapar, uygulama ve bakımını yürütür.
	Toplu konut alanları ve toplu kullanım ortamlarında (üniversite kampusları, alışveriş merkezleri, toplu işyerleri vb.) tasarım, uygulama ve bakım çalışmaları yapar.
	Turizm ve dinlenme tesisleri, eğlence tesisleri (lunapark, aquapark vb.) ve su kıyısı rekreasyon tesisleri tasarlar, uygular ve bakımını yürütür.
	Tarımsal amaçlı çitlik ve hobi bahçeleri tasarlar, uygular ve bakımını yürütür.
Çevre koruma ve peyzaj	Çevre kirlenmesi, arazi bozunumu gibi çevre sorunlarının giderilmesi, bozulan yerlerin onarımı ve çevre kalitesinin yükseltilmesi için karayolları, maden ocakları, dere kenarları, çöp depolama alanları gibi ortamlarda gerekli planlama, tasarım, mühendislik, uygulama ve danışmanlık hizmetlerini yürütür,
	Peyzaj mühendisliği hizmetlerini ilgilendiren sulama, aydınlatma, drenaj, atık bertaraf etme, grading gibi çalışmaları yürütür.
	“Çevresel Etki Değerlendirmesi” çalışmalarında yer alarak raporlarını hazırlar.
Peyzaj yönetimi	Kentsel veya kırsal peyzaj yönetimi konularında fikir üretimi, projelendirme, uygulama, izleme, denetleme ve danışmanlık hizmetlerini yürütür.
	Kırsal yerleşim kalkınma programlarında yer alır ve köy yenileme çalışmaları yapar. Bölge, yöre ve havza yönetimi çalışmalarında yer alır.

3. Bulgular

Çalışmada, Çevre ve Orman Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Ulaştırma Bakanlığı'nda peyzaj mimarları ile birlikte çalışan, rastgele örneklem yöntemi ile seçilen, 344 kişiye uygulanan anket sonuçları değerlendirilmiştir. Katılımcıların %43,9'u Çevre ve Orman Bakanlığı, %41,3'ü Ulaştırma Bakanlığı, %14,8'i Kültür ve Turizm Bakanlığı'nda istihdam edilmektedir.

Katılımcıların demografik ve diğer bazı özellikleri aşağıda verilmiştir:

- Katılımcıların %33,1 kadın ve %66,9'u erkektir.
- Katılımcıların %22,7'si 23-30, %36,9'u 31-41, %30,8'i 42-52 ve %9,6'sı 53-63 yaş aralığındadır.
- Katılımcıların %62,8'i lisans, %31,4'ü yüksek lisans ve %5,8'i doktora derecesine sahiptir.
- Katılımcıların %12,5'i orman mühendisi, %10,5'i mimar, %7,8'i şehir plancısı, %4,1'i ziraat mühendisi, %52,3'ü diğer mühendislik grubu ve %12,8'i ise diğer meslekler grubundan oluşmaktadır. Katılımcılara ilişkin diğer mühendislik grupları ve meslek gruplarının oluşturulma sebebi, grup içinde yer alan katılımcı sayısının 30 kişinin altında olması ve çalışma kapsamındaki istatistiksel analizlerde n<30 değerinin tercih edilmesidir. Bu bağlamda diğer mühendislikler grubu, "jeoloji mühendisi, çevre mühendisi, makine mühendisi, elektrik mühendisi, harita mühendisi, topoğraf" gibi uygulama alanında (inşaat sektörü) çalışan meslek disiplinlerinden oluşturulmuştur. Diğer meslekler grubu "biyolog, kimyager, istatistik, arkeolog, bilgisayar programcısı" gibi mühendislik-mimarlık disiplini dışındaki mesleklerden oluşturulmuştur.
- Katılımcıların mesleki deneyimleri incelendiğinde, %23,5'inin 5 yıldan az, %32,3'ünün 6-16 yıl, %34,3'ünün 17-27 ve %9,6'sının da 28-40 yıldır çalıştığı görülmüştür.
- Katılımcıların çalıştığı birimler incelendiğinde, %11'i proje-uygulama, %41,9' u planlama, %47,1' i araştırma, ar-ge, veri tabanı konularında olduğu görülmüştür.

Çalışma kapsamında katılımcıların öncelikle peyzaj mimarlığı eğitimi, istihdamı ve çalışma konularına ilişkin temel bilgileri incelenmiştir.

Katılımcılar, peyzaj mimarlarının ziraat, mimarlık, orman, mimarlık ve tasarım, güzel sanatlar ve tasarım ve güzel sanatlar fakültelerinden mezun olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcılara göre bu fakültelerin öncelik sıralaması Çizelge 3.1.'de verilmiştir.

Katılımcılar, peyzaj mimarlarının Belediye, Çevre ve Orman Bakanlığı, özel şirketler, Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı başta olmak üzere, Çizelge 3.2.'de verilen kurumlarda istihdam edildiklerini belirtmişlerdir.

Çizelge 3.1. Katılımcılara göre peyzaj mimarlığı eğitiminin verildiği fakülteler

Oncelik Sırası	Fakülteler	Katılımcı sayısı	Ortalama*	Std.
1	Ziraat	344	1,381	0,486
2	Mimarlık	344	1,590	0,498
3	Orman	344	1,605	0,490
4	Mimarlık ve Tasarım	344	1,733	0,443
5	Güzel Sanatlar ve Tasarım	344	1,898	0,303
6	Güzel Sanatlar	344	1,901	0,299

* İstatistiksel veri girişine ilişkin kodlamada 1:eğitim veriliyor 2:eğitim verilmiyor

Peyzaj mimarlarının disiplinlerarası çalışmalara katılım durumunun araştırılması amacıyla, katılımcılara "peyzaj mimarları ile ortak çalışmalarda bulundunuz mu?" sorusu sorulmuştur. Katılımcıların %9,6'sı peyzaj mimarları ile disiplinlerarası çalışmalarda bulunduğunu, %90,4'ü ise bulunmadığını belirtmiştir.

Çizelge 3.2. Katılımcılara göre peyzaj mimarlarının istihdam ettiği kurumlar

Öncelik Sırası	Kurumlar	Katılımcı sayısı	Ortalama*	Std.
1	Belediyeler	344	1,151	0,359
2	Çevre ve Orman Bakanlığı	344	1,166	0,372
3	Özel şirketler	344	1,317	0,466
4	TOKİ	344	1,416	0,494
5	Kültür ve Turizm Bakanlığı	344	1,419	0,494
6	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	344	1,422	0,495
7	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	344	1,544	0,499
8	Ulaştırma Bakanlığı	344	1,791	0,407
9	Enerji Ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	344	1,863	0,344
10	Türk Standartları Enstitüsü (TSE)	344	1,863	0,344
11	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	344	1,904	0,295

* İstatistiksel veri girişine ilişkin kodlamada 1:çalışıyor 2:çalışmıyor

Peyzaj mimarlarının disiplinlerarası çalışmalara katılımına ilişkin mevcut durum, katılımcı kurumlar ve meslek disiplinlerine göre düzeyinde Ki-Kare testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları, peyzaj mimarları ile yürütülen disiplinlerarası çalışmaların hem kurum, hem de çeşitli meslek disiplinleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermiştir ($p < 0,05$). Ayrıca analiz sonuçları peyzaj mimarlarının, katılımcı kurumlara göre Kültür ve Turizm Bakanlığı; katılımcı meslek disiplinlerine göre ise mimarlar ve şehir plancıları ile daha fazla disiplinlerarası çalışma yürüttüğünü ortaya koymuştur.

Çalışmada katılımcılara, “peyzaj mimarlığı mesleğini yeterince tanıyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların %85,8’i peyzaj mimarlığının yetkilerini yeterince bildiğini, %14,2’ si ise yeterli bilgiye sahip olmadığını belirtmiştir.

Katılımcıların peyzaj mimarlığı mesleğini tanımaları, katılımcı kurumlar ve katılımcı meslek disiplinleri düzeyinde Ki-Kare testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları, hem katılımcı kurumlar, hem de meslek disiplinleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu göstermiştir ($p < 0,05$). Analiz sonuçları, kurumlara göre Kültür ve Turizm Bakanlığı çalışanlarının; meslek disiplinlerine göre ise ziraat mühendisleri, orman mühendisleri, mimarlar ve şehir plancılarının peyzaj mimarlığı mesleğini daha fazla tanıdığını göstermiştir.

Ayrıca peyzaj mimarlığı mesleğinin tanınırlığı, katılımcıların eğitim düzeyi ve mesleki deneyimlerine (çalışma sürelerine) göre de değerlendirilmiştir. Ki-Kare testi analiz sonuçları, peyzaj mimarlığı mesleğinin tanınırlığında, hem eğitim düzeyi (lisans ve lisans sonrası eğitimi), hem de mesleki deneyim açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu göstermemiştir ($p > 0,05$).

Çalışma kapsamında, son olarak katılımcıların peyzaj mimarlarının yetkileri konusunda tutumları değerlendirilmiştir. Katılımcılardan mesleki yetkileri, peyzaj mimarlığına ilişkin mevcut bilgi düzeyleri ve çalıştıkları kurumun görevleri çerçevesinde bu soruyu cevaplandırmaları istenmiştir. Katılımcılar bu konuda Çizelge 3.3.’de belirtilen öncelik sırasına göre, peyzaj mimarlarının yetkilerini belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcılar, peyzaj mimarlarını 1-4 arasındaki çalışmalarda “kesinlikle yetki sahibi olmalıdır” ve 5 -16 arasındaki çalışmalarda ise “yetki sahibi olmalıdır” şeklinde bir değerlendirme yapmışlardır.

Çizelge 3.3. Katılımcılara göre peyzaj mimarlarının disiplinlerarası çalışmalara katılım düzeyi / yetkilerine ilişkin öncelik sırası

Öncelik Sırası	Çalışma konuları/yetkiler	Katılımcı sayısı	Ortalama	Std
1	Ülkesel ve yerel ölçekteki fiziksel planlama çalışmalarda yer almak	339	4,696	0,749
2	Kentsel açık ve yeşil alan sistemlerinin oluşturulmasını sağlamak	340	4,629	0,819
3	Kırsal yerleşim kalkınma programlarında yer almak ve köy yenileme çalışmaları yapmak	337	4,502	0,846
4	Turizm alanlarının fiziksel planlamalarında doğal ve kültürel değerlerin korunması için ekolojik öncelikli planlar hazırlamak	332	4,458	0,838
5	İnsanlar tarafından tahrip edilmiş veya edilmekte olan alanların (sulak alanlar, akarsu koridorları, maden ocakları, katı atık depolama alanları, ormanlar, vb.) sürdürülebilirliği ve onarımı için plan yapmak	334	4,440	0,940
6	Çevre kirlenmesi, arazi bozunumu gibi çevre sorunlarının giderilmesi, bozulan yerlerin onarımı, çevre kalitesinin yükseltilmesi için karayolları, maden ocakları, dere kenarları, çöp depolama alanları gibi ortamlarda gerekli planlama, tasarım, mühendislik, uygulama ve danışmanlık hizmetlerini yürütmek, ÇED çalışmalarına katılmak.	333	4,408	0,876
7	Kentsel ve kırsal peyzaj yönetimi konularında fikir üretimi, projelendirme, uygulama, izleme, denetleme ve danışmanlık hizmetlerini yürütmek	336	4,262	0,997
8	Korunacak alanların belirlenmesi çalışmalarını yürütmek, koruma alanı statüsündeki yerlerin (milli parklar, tarihi ve arkeolojik alanlar, vb.) gelişme ve yönetim planlarını yapmak	333	4,216	1,065
9	Kentsel tasarım ve kent yenileme çalışmalarına katılmak	335	4,164	1,150
10	Açık yeşil alanların (parklar, meydanlar, yaya yolu, botanik bahçesi, hayvanat bahçesi, çocuk bahçeleri, oyun alanları, spor alanları, vb. tasarımını yapmak ve bakımı yürütmek	325	4,163	0,951
11	Peyzaj mühendisliği hizmetlerini ilgilendiren sulama, aydınlatma, drenaj, atık bertaraf etme gibi çalışmaları yürütmek	332	4,163	1,015
12	Turizm ve dinlenme tesisleri, eğlence tesisleri (lunapark, aqua park, vb.) ve su kıyısı rekreasyon tesislerini tasarlamak, uygulamak ve bakımını yürütmek	333	4,111	1,088
13	Kültürel ve doğal değerlerin korunması, sürdürülmesi temeline alan kullanım projeleri üretmek	335	4,090	1,129
14	Doğal kaynakların sürdürülebilirliğini ve verimli kullanımını sağlamak amacıyla bu kaynaklara yönelik envanter oluşturma, haritalama, analiz ve planlama çalışmaları yapmak	333	4,003	1,105
15	Toplu konut alanları ve toplu kullanım ortamlarında (üniversite yerleşkeleri, alışveriş merkezleri, vb.) tasarım, uygulama ve bakım çalışmaları yapmak	332	3,819	1,196
16	Bölge, yöre ve havza yönetimi çalışmalarında yer almak	336	3,816	1,190

Katılımcılara son olarak kurumsal işleyiş çerçevesinde, genel olarak yaşadıkları temel sorunların neler olduğu sorulmuştur. Katılımcılar, yetki tanımlamalarına ilişkin eksiklikler, tecrübe eksiklikleri, prosedürlerin işleyişindeki sorunlar, koordinasyon eksiklikleri, hiyerarşik sisteme ilişkin sorunlardan bahsetmişlerdir. Katılımcıların yaşadıkları sorunlar, öncelik sırasına göre değerlendirildiğinde, Çizelge 3. 4.'deki sıralama elde edilmiştir.

Çizelge 3.4. Katılımcılara göre kurumsal işleyişe ilişkin sorunlar

Öncelik sırası	Sorunlar	N	Ortalama	Std
1	Hiyerarşik sistemle ilgili sorunlar	327	2,771	1,216
2	Yetersizlik/Yetkin olmamak	323	2,755	1,285
3	Yetki tanımlarındaki yetersizlik	325	2,612	1,356
4	Prosedürlerle ilgili sorunlar	324	2,515	1,155
5	Kurumlararası yetki karmaşası	329	2,337	1,266
6	Kurumlararası koordinasyon eksikliği	329	2,185	1,290

4. Sonuç ve Tartışma

Peyzaj Mimarlığı, çevreyi ekolojik, estetik ve ekonomik platformlarda bir bütün olarak değerlendiren (Sullivan, 2010), farklı bilimlerin bulunduğu zengin altyapısı ile planlama, tasarım, uygulama ve yönetime yönelik yetkilere sahip birçok meslekle iç içe olan meslek gruplarından biridir. Türkiye iş ve meslek analizleri resmi kayıtlarında, peyzaj mimarı, *“peyzajı oluşturan doğal ve kültürel bileşenlerin ve çevre koruma-kullanma dengesi gözetilerek; ekolojik, ekonomik, estetik ve işlevsel ölçütlere uygun (olarak) planlanması, tasarımı, onarımı, korunması ve yönetimi konularında bilim ve sanat temelinde proje üreten kişi”* olarak adlandırılmaktadır (Oruçkaptan, 2009).

Türkiye’de peyzaj mimarlığı mesleğinin, ilk mezunlarının verildiği 1973 yılından günümüze kadarki tarihi incelendiğinde, ilk yasal düzenlemenin 02 Eylül 1999 tarih ve 23804 sayılı *“3030 sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tıp İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”* tir. Bu yönetmeliğin yapı ruhsatı işleri ile ilgili 34. maddesi’nde, *“Mimari Proje; mimarlar tarafından.....ilgili idarece istenecek Peyzaj Projelerinden meydana gelir”* hükmünde peyzaj projelerine mimari proje eki altında yer verilmiş olmasıdır. Yönetmelikte *“peyzaj projeleri”* kavramına yer verilmiştir, ancak bu projelerin üretilmesinin muhatabı mimarlar kabul edilmiştir. Bu noktada Peyzaj Mimarları Odası’nın, Bayındırlık Bakanlığı nezdinde yaptığı peyzaj projeleri tanımlamasının yapılması gerekliliği yönündeki değişiklik önerisi ise kabul görmemiştir. Söz konusu yönetmeliğin, *“Fenni Mesuliyet”* ile ilgili 38.Maddesi, *“peyzaj projelerinin Fenni Mesuliyetinin Peyzaj Mimarlarınca üstlenilmesi”* hükmü ile ilk kez *meslek tanımı* yapılmıştır 1 yıl sonra aynı adla yayınlanan yönetmeliğin 12.Maddesi’nde mimari projenin tanımı yapılırken *“nüfus”* ölçütü kaldırılmıştır. Önceki yönetmelikte peyzaj projelerinin fenni mesuliyetini peyzaj mimarları üstlenirken bu yönetmeliğin 58.Maddesi’nde ise, *“Ancak idare varsa ek projelerin fenni mesuliyetini, konusuna göre ilgili meslek adamlarının üstlenmesini ister”* diyerek, hem peyzaj projelerini *“ek proje”* kapsamına almış, hem de peyzaj mimarlarını doğrudan devreden çıkararak, görev almayı idarenin kararına bırakmıştır. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı *“Mühendislik-Mimarlık Hizmetleri Şartnameleri”* içinde 21.03.2006 tarih ve 26115 sayı ile Resmi Gazete’de yayınlanan *“Peyzaj Mimarlığı Hizmetleri Şartnamesi”* nin ve Bayındırlık Bakanlığı tarafından yayınlanan *“Mühendislik ve Mimarlık Proje Düzenleme Esasları”* nda, *“Peyzaj Proje Düzenleme Esasları”* nin da yer alması gerekliliği ile ilgili olarak Peyzaj Mimarları Odası şartnameyi gerekli düzeltmeleri yaparak Bakanlığa sunmuştur. *“Proje ve İhale Dosyası Hazırlama”* ile *“Mesleki Kontrol Hizmetleri”* başlıklarında Peyzaj Mimarının meslek tanımlamasını yapmıştır (Demirel, 2009). Ayrıca Peyzaj Mimarları Odasının, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İşkur Genel Müdürlüğü, İş ve Meslek Analizleri Daire Başkanlığı ile yaptığı çalışmalar sonucunda; meslek, resmi kayıtlarda ilk kez *“peyzaj mimarlığı”* olarak tanımlanmış ve daha sonra Türk Meslekler Sözlüğünde yer almıştır. *“Serbest Peyzaj Mimarlığı Hizmetleri Uygulama, Tescil, Belgelendirme, Mesleki Denetim*

ve En Az Ücret Yönetmeliği (2005), Peyzaj Mimarları Odası Ana Yönetmeliği (2006), Mesleki Eğitim, Uzmanlık ve Belgelendirme Yönetmeliğinin (2007)” Resmi Gazete’de yayınlanması ile ilk kez yönetsel haklar kazanılmıştır. Peyzaj Mimarları Odasının mesleğin yetkilerinin kazanılması ve istihdamının artırılması noktasında yürüttüğü çalışmalar ise mevcut durumun anlaşılmasında oldukça önemlidir. Özellikle *Kıyı Kanunu kenar çizgisinin tespitinde* (madde 9); 2863 sayılı yasa ile hüküm altına alınan *Koruma Kurullarının oluşturulmasında* (58.madde); *Koruma Amaçlı İmar Planı ve Çevre Düzenleme Peyzaj Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulanması, Denetimi ve Müelliflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmelik* çalışmalarında; *Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planlarının* hazırlanmasında; *Biyçeşitlilik ve Koruma Kanunu Taslağı* fiziki planlama uzmanlıklarında; İçişleri Bakanlığı *Coğrafi Bilgi Tabanlı İl-Kent Yönetimi Bilgi Sistemi Teknik Kılavuzu* kapsamında valiliklerde konu ile görevlendirilecek uzmanlıklar kapsamında; İçişleri Bakanlığı *Tohumculuk Sektöründe Yetkilendirme ve Denetleme Yönetmeliği* süs bitkileri üretim sektöründe”, peyzaj mimarlarının yer alması konusunda yapılan girişimler yapılmıştır. Ayrıca Oda, 3621 sayılı İmar Kanunu ve ilgili yönetmelikleri üzerinde çalışmalar yaparak, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile “*Stratejik Eylem Planı*”nın hazırlanmasında birlikte çalışma talebinde bulunmuştur (Oruçkaptan, 2009). Peyzaj Mimarları Odasının yürüttüğü bu çalışmalar, 38 yıldır mezun veren bir mesleğin çabaları ve sürecin işleyişini göstermektedir.

Peyzaj mimarlığı mesleğinin eğitim sürecine ilişkin tarihi değişim ise mesleğin gelişiminden/işleyişinden oldukça farklı ilerlemektedir. 2000’li yılların başında peyzaj mimarlığı bölümlerinin sayısı 10 iken, günümüzde 31 (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ndeki bölümler dahil) olmuştur. Bölüm sayısı ile birlikte bölümlerdeki öğrenci kontenjanı da giderek artmaktadır. ÖSYM 2011 yılında peyzaj mimarlığı bölümleri için 900 kişilik kontenjan açtığını bildirmiş ve sonuçların açıklanmasından sonra 792 kişi yerleştirilmiştir. 2011 yılı Kamu Personeli Seçme Sınavı sonuçlarına göre yapılan atamalarda ise kamu istihdamı 10 kişinin altındadır (Anonim 2011d). Her yıl yaklaşık 900 kişinin peyzaj mimarı olacağı ya da eğitime başlayacağı, kamudaki istihdam, kamu ve özel sektörde mesleğe ilişkin yetki ve yasal hakların kazanılmamış olması düşünüldüğünde sorunun boyutları anlaşılmaktadır.

Bu çalışmada peyzaj mimarlığı mesleğinin, Türkiye’deki mevcut durumu çerçevesinde, kurumlardaki tanınırlığı incelenmiştir. Çalışma sonuçları katılımcıların peyzaj mimarlarının yetkileri, mezun olduğu fakülteler, çalıştığı kurumlar hakkında temel bir bilgiye sahip olduklarını göstermiştir. Katılımcıların %85,5’i peyzaj mimarlarının yetkileri hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünmektedir. Mesleğin tanınırlığında katılımcıların kurumlarının ve mesleklerinin etkili olduğu görülmüştür. Bu durum eğitim sürecinde ve kurumlarda yürütülen disiplinlerarası çalışmalarda peyzaj mimarları ile benzer çalışma konularına sahip mesleklerin çeşitli nedenlerle bir araya gelmesinin ya da kurumlardaki peyzaj mimarı istihdamının bir sonucu olabilir. Bu sebeple mesleki tanınırlık için gösterilecek çaba eğitim döneminde başlamakta ve çalışma döneminde devam etmektedir. Çalışmada, katılımcıların %9,6’sı peyzaj mimarları ile disiplinlerarası çalışmalarda bulunduğunu belirtmiştir. Bu sonuç, bir noktada Peyzaj Mimarları Odasının yetkileri ve istihdamı için yürüttüğü çabaları işaret etmektedir. Çünkü eğitimini almış ve genel meslek tanımının resmi olarak yapılmış olmasına rağmen, peyzaj mimarları hala yetkilerini kazanabilme mücadelesi vermektedir. Ayrıca çalışmada, disiplinlerarası çalışmalarda, kurumlar ve meslek disiplinlerinin etkili olduğu görülmüştür. Bu durum mesleğe olan kurumsal bakışın ve disiplinlerarası çalışmaların, kurumlara göre farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Peyzaj mimarlarının, özellikle mimar ve şehir plancıları ile disiplinlerarası çalışmalarda bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum planlama, tasarım, yönetim, vb. konularda yetki sahibi olan diğer katılımcıların, peyzaj mimarları ile

disiplinlerarası çalışma yürütemediğinin de bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Çalışmada, katılımcılara kurumlarına ilişkin temel sorunlar sorulduğunda, Çizelge 3.4.'de belirtilen sorunlara ulaşılmıştır. Çizelgede özellikle ikinci sırada yer alan “yetersizlik/yetkin olamamak” ve üçüncü sırada yer alan “yetki tanımlarındaki yetersizlik”, disiplinlerarası çalışmaların eksikliği ve yetki karmaşası sorunlarının kurumsal ölçekte de yaşandığına işaret etmektedir. Bu durum, peyzaj mimarlarına ilişkin sorunların algılanmasında kolaylık sağlayabileceği gibi, sorunların çözümlenmesinin zaman almasına da neden olabilecek bir durumdur.

Çalışma kapsamında katılımcılara, peyzaj mimarlarının yetkileri ve bazı çalışmalara katılım düzeylerinin nasıl olması gerektiği sorulmuş, “kesinlikle katılmalıdır” ve “katılmalıdır” yanıtları alınmıştır (Çizelge 3.4.). Bu sonuç, öncelikle katılımcıların disiplinlerarası çalışmalara olan yaklaşımının olumlu olduğunun bir göstergesi olarak ve ayrıca peyzaj mimarlarının yetkileri konusunda verilen mesleğin belirtilen konulardaki gerekliliğinin kabulü olarak değerlendirilebilir. Ayrıca katılımcıların yanıtları çerçevesinde, peyzaj mimarlarının yetkilerine ilişkin öncelik sıralamasında, fiziksel planlama, kalkınma programı, doğa koruma ve çevre sorunları gibi konuların öncelikli olması, peyzaj mimarlarının sadece yeşil alanlarda çalışması gerektiğine ilişkin genel fikrin katılımcı kurumlarda farklı olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca bu soruya katılımcıların çoğunun yanıt vermesi ise (en az 332 kişi), katılımcıların konuya ilgisinin göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Çalışma kapsamında yürütülen araştırmalar, mesleğin tanınırlığı, yetkileri konusundaki algılar ve disiplinlerarası çalışmalarda yer alması noktasında bazı önemli tespitler ortaya konulmuştur. Mesleğin tanınırlığı ve yetkileri konusunda, uzmanlık alanlarına ilişkin yasal hakların elde edilmesi oldukça önemlidir. Uzmanlık konularına ilişkin mevzuatlar ve yetkiler detaylı şekilde değerlendirilmelidir. Özellikle İmar Kanunu, Kıyı Kanunu, vb. mevcuttaki kanunlar; Avrupa Peyzaj Sözleşmesi, Avrupa Birliği Su Çerçeve Direktifi, vb. uluslararası sorumluluk getiren sözleşmeler; Biyoçeşitlilik ve Doğa Koruma Kanunu Taslağı, vb. yeni düzenlemeler; yeni kurulan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı gibi yeni kurulan ve mevcuttaki kurum ve kuruluşlardaki yetki alanları detaylı şekilde incelenmelidir. Ayrıca, kurumlararası ve disiplinlerarası etkileşimi artıracak proje, çalıştay, kongre, vb. organizasyonların peyzaj mimarlığı bölümleri ve Peyzaj Mimarları Odası işbirliği ile düzenli olarak yapılması gerekmektedir. Ayrıca, siyasi ve idari görevlerde bulunan yetkililerle, sorunların tartışılması dışında, mesleğe ilişkin paylaşımların olacağı ortamlar oluşturulmalıdır. Eğitim aşamasında, özellikle mevzuata hakim olma konusundaki eksiklikler giderilmelidir. Ayrıca eğitim sürecinde, mesleğin tanınırlığı hedefiyle, planlama, tasarım, onarım, yönetim konularında ve estetik-ekolojik ve ekonomik platformlarda işbirliği yapılabilecek diğer uzmanlıklarla ortak ders, proje, çalıştay, kongre, vb. etkileşim alanlarının sağlanması ve düzenli bir şekilde sisteme oturtulması gerekmektedir. Ayrıca mesleğe ilişkin bu hedeflere ulaşılması sürecinde, yeni bölümlerin açılması ve kontenjanların artırılması önlenmelidir. Ayrıca istihdama ilişkin sorunların çözümlenmesi, özellikle kamudaki istihdamın artırılması gerekmektedir. Kamudaki istihdam, yetkilerinin ve yasal hakların kazanılması, tanınırlığın artırılmasında daha aktif bir etkiye sahip olabilir. Tüm bu süreçler peyzaj mimarlığı bölümleri, Peyzaj Mimarları Odası ve tüm peyzaj mimarlarının ortak çabasını gerektirmektedir.

Bu çalışma, kamudaki diğer meslek disiplinlerinin peyzaj mimarlığı hakkındaki mevcut bilgileri ve bakış açılarını değerlendirmek amacıyla hazırlanmış ön araştırma niteliğindedir. Mesleki tanınırlık ve algı, mesleğin geleceği ve hedeflerine ulaşması noktasında alacağı destek açısından oldukça önemlidir. Bu bağlamda, çalışmanın gelecekte yapılacak benzer araştırmalara yönlendirici nitelikte olduğu düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Anonymous, 2011a. History of Landscape Architecture www.en.wikipedia.org/wiki (ET:11.10.2011)
- Anonymous 2011b. Landscape Architecture www.en.wikipedia.org/wiki (ET:10.10.2011)
- Anonymous, 2011c. History of Landcape Architecture www.asla.org (ET:10.10.2011)
- Anonim 2011a. Kuruluş ve Amaç www.peyzajmimoda.org.tr Erişim Tarihi 10.10.2011
- Anonim 2011b. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi www.mimarlarodasi.org.t (ET:11.10.2011)
- Anonim 2011c. TS 12706 TSE Peyzaj Mimarlığı Hizmetleri Terim ve Tarifleri. Türk Standartları Enstitüsü www.tse.org.tr (ET:24.11.2011)
- Anonim 2011d. Merkezi Yerleştirme ile Öğrenci Alan Yükseköğretim Lisans Programları ve Peyzaj Mimarlığı, www.mimarlarodasi.org.t (ET:08.11.2011)
- Akyüz, K. C., Koçak, S., Balaban, Y. Yıldırım, İ. ve Gedik, T. 2011. Çalışanların İş Tatmin Düzeylerinin İncelenmesi (Muğla Orman Bölge Müdürlüğü Örneği). SDÜ Orman Fakültesi Dergisi, 12: 20-26.
- Demirel, Ö. 2009. Ülke Mekansal Planlaması İçinde Ekolojik Ağırlıklı Disiplin Olma Yönünde Bir Misyon Taşıyan Peyzaj Mimarlığı Mesleği'nin Yeri ve Üzerine Düşen ya da Yapması Gerekenler. PEMAT Toplantı Raporları. Peyzaj Mimarlığı Akademik İşbirliği Toplantısı (PEMAT). Süleyman Demirel Üniversitesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Isparta.
- Durukan, E. ve Maden S. 2010. Türkçe Öğretmenlerinin İletişim Becerileri Üzerine Bir Araştırma. Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi. 1, s.59-74
- Foster, K. 2009. Becoming a Landscape Architect. John Wiley & Sons Inc. 353 pages ISBN:9780470338452
- Karagöz, Y. ve Kösterioğlu, İ. 2008. İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin Faktör Analizi Metodu ile Geliştirilmesi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt Sayı 21, 81-98 pp.
- Oruçkaptan, A. 2009. Son Yıllardaki Peyzaj Mimarlığı Mesleki Hakları ve Gelişmeler. PEMAT Toplantı Raporları. Peyzaj Mimarlığı Akademik İşbirliği Toplantısı (PEMAT). Süleyman Demirel Üniversitesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Isparta.
- Sullivan, D. 2010. Landscape Architecture. www.wbdg.org/design/dd_landscapearch.php (ET:10.11.2011)
- Uzun, O. ve Kesim, G. A., 2009. Türkiye'deki Peyzaj Planlama Eğitimi Üzerine Bazı Görüş ve Öneriler. Türkiye'de Peyzaj Planlama ve Tasarımı Sorunları Sempozyumu. Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Bildiriler. Ankara.
- Uzun, O. ve Gültekin, P. G. 2011. Türkiye'de Lisansüstü Peyzaj Mimarlığı Eğitimi ve Çalışma Konuları. Peyzaj Mimarlığı 4. Kongresi Açılımlar Kongresi, TMMOB Mimarlar Odası.
- Yılmaz, O. 2006. Peyzaj Mimarlığı Kavram, Tanım ve Yetkileri. www.mimarlikforumu.com (ET: 25.10.2011)
- Yılmaz, O. 2011. KPSS de Atamaları Yapılmayan Peyzaj Mimarları. www.peyzajist.com (ET: 10.09.2011)